

שורשו ומהותו של קשר הנישואין*

פתחה: מרווע בני אדם מתחננו?

אנחנו יודעים שהקשר שבין איש ואישה, בניין הבית בישראל, הוא דבר אידיאלי מאוד, עליון מאוד וחשוב מאוד, ויסודה בהררי קודש. הוא היסוס לבנייני הקודשה, הטהרה, הצניעות והמוסר בעם ישראל. ישנים מקורות רבים בנביה ובדברי חז"ל בש ballo של בניין זה: מקורות המדמים את הקשר שבין עם ישראל לקב"ה לקשר שבין איש ואישה; את הגאולה העתידה לקשר של איש ואישה; ביטויים לשמלות ולשםה היוצאת אל הפועל דווקא בבניין קשר הנישואין; ועוד.

מןตรך נך, יש מקום לבירר ולהעמיק חקר בבניין הבית בישראל, בקשר המיווה והمولפלה שבין האיש והאישה. לשם נך נשאל כמה שאלות, שאין מטרתן לערער חיז' את ערך הנישואין, אלא להעמיק ולברר יותר את הערך האידיאלי, האתחלאי והעמוק שקשר זה.

קודם שנעטוק בעניין הנישואין, יש מקום לשאול שאלה שאולי לא שואלים אותה, לא לפני החתונה וגם לא לאחריה: למה בכלל מתחננו?

אפשר היה לומר שזו אינה שאלה פשוטה, מתחננים כי רוצים להתחנן. זו מציאות עובדתית פשוטה וטבעית שאין מה להקשות עליה, ומה עוד שזו גם מצווה (שיעץ אה"ע א, א¹). אבל האמת היא שהעובדת המציאותית והטבעית הזאת לכארה מנוגדת לתכונות הנורמליות והטבעיות של האדם, וזאת ממש פנים²:

א. איבוד החופש והעצמאות

כלנו אנשים שאוהבים עצמאות וחופש. כל אחד רוצה לבטא את עצמו ולהוציא אל הפועל את נטיותיו, את רצונותיו ואת הלוותו. אבל כאשר האדם מתחנן, לכארה, משמעות הדבר היא איבוד עצמאותו וחורתו. הוא הופך להיות תלוי באדם אחר, ונחיה משועבד למערכת של נישואין ומשפחה. אם עד היום האישה יכולה לפעות ללבת שרצתה, בכל עת שרצתה ולעשות כרצונה, וכן האיש היה יכול לעשות כרצונו, לנוח כשרה וללבת כשרה - מעטה החופש הזה נגמר. מרגע החתונה, הופכים שני בני הזוג להיות 'משועבדים' זה להו; כל אחד אריך לבקש רשות מבו זגו כשהוא רוצה ללבת, ולקבל את הסכמתו לכל מני דברים. מרגע הבעל לחשוב על אשתו, לדאוג לה, להתייחס למצוות הרוח שלה ועוד ועוד. כל עולם של האיש והאישה משתנה מרגע החתונה. נדמה כי הם הופכים מאנשים משוחררים וחופשיים לאנשים משועבדים, חסרי עצמאות וחופש.

כך נראהים הדברים גם מפן נוסף של הנישואין: בדרך כלל, כשהאדם מתחנן הוא שם מאור. החתונה, חי הנישואין והקשר בין אשתו נראים לו כחלום גדול, ורוד ונפלא. אבל כאשר הוא מתחילה להיפגש עם המציאות עצמה, עם חיי היום-יום, חולק ומתרבר לו שלדיות נשוי פירוש הדבר - עבודה יומ-יומית. אין הכוונה רק לעובדה פיזית, אלא לקשר, לשicityות ולדאגה יומיומיים של האיש כלפי אשתו ושל

¹ ועיין ב"עמק חברון", קידושן מא ע"א, סוגית "מצווה בו יותר מஸחחו", שהרחבנו במצוות זו.

² מתרחנו בחזכת השאלה שלහן אינה לומר חיללה שהדברים נכונים. שאלות אלה הינן רק לכארה. אין עניינו להעלות את השאלות ולהציג את הביעות כדי לפנקם בדברים, אלא לבירן כדי לדעת לעומק הדברים וכדי להבין מוען הנישואין אינם מנוגדים לתכונותיו של האדם, אלא אדרבה - הם הביטוי והוזאה אל הפעול של הנטייה היותר-עצמית והיותר-טבעית שבאדם.

* ערכיה: משה אברהם, יעקב גור. הגהה: תומר דיל. האחריות על הכתוב במאמר היא על העורכים. מאמר זה, בו מבואר יסוד הקשר שבין האיש והאישה, הוא חלק מספר שלם העוסק בبيانו קשר זה למורגותינו השונות ובדרך המעשית להוציאו אל הפועל, היוצא לאור על ידי הוצאת "עמק חברון" של יד ישיבת شبוי חברון*.

נושאים אלו אינם מעניינים אותו ואנם שיכים לעלמו. והוא הדין באישה - כל אחד דברים המעניינים אותה, בדרך כלל אינם מעניינים את בעלה.

בדרכו הטבעי, היוו חשבנים שמתאימים יותר שהאיש יבנה את חייו בשיתוף עם חבריו, והאישה תבנה את חייה בשיתוף עם חברותיה. למרות זאת, אנחנו מוצאים שכן הדבר כה. הקב"ה ברא את המציאות דוקא בצורה כזו שנבניהם בתים המורכבים מאיש ואישה. מילא, יש מקום לשאול: מהו הדבר הקשור בין שני הטיפוסים השונים בעלי הטבעים השונים? מהו סוד הקשר בין האיש לאישה אשר על פניו נראה לכארה מאולץ מאוד? מדוע שירצו לשבת יהודיו? מה באמות מחולל את הקשר, את השותפות, את הדחף ואת הרצון לבנות בית ולהיכנס למחובות ולמורכבות זואת של חי הנישואין, שאינם ליום או יומיים, אלא - בעורת ה' - למאה ועשרים שנה?

מדוע לא טוב להיות האדם לבדו?

יש מקום לשאול שאלת נוספת נוספת: התורה אומרת "לא טוב להיות האדם לבדו" (בראשית ב', י), ובאמת אנחנו מוצאים שהאדם עצםطبعו אינו יכול להיות לבד. הרבה צבאי-יהודים היה מזכיר בשם הראשונים שהאדם בטבעו הוא יצור 'מדיני'³ - קלומר, חברתי. העניין הגדול ביותר לאדם הוא הבדיקות. אם נניח אדם בלבד בחדר מפואר, ונשים בו כל מה שהוא מבקש - הדבר לא יספק אותו. בסופו של דבר הוא ירצה לצאת, הוא ירצה חכירה. לעיתים הוא גם יוכל לצאת מדעתו בשל הבדיקות הוז. אבל צריך להבין, מה חסר לאדם כשהוא לבד? מדוע הוא אינו יכול להיות לבד עם עצמו? מניין הדחף הזה לרוץ להיות שייך לפחות מישון, להיות יצור חברתי? מדוע באמות "לא טוב להיות האדם לבדו"?

יתירה מכך: לא רק שהאדם אינו מסוגל לשבת לבדו, אלא הוא גם אינו מסתפק בקשרים חברתיים רגילים. האיש נמשך עצםطبعו להתקשרות דוקא עם איש, וכן

³ "האדם מדיני בטבעו" (מורה-הנכדים ח"ב פ"מ, ח"ג פ"ז); ספר-העיקרים א', ה). ועיין עולת-דעתה ה"א עם' וכא ובחשות הרב צבי יהודה על ספר ויקרא עמ' 115, שם בהערה 11.

האישה כלפי בעלה. החיים מורכבים ממילויו פרטיים קטננים שהאיש והאישה לא נתנו את דעתם עליהם לפני החתונה, ולא 'חלמו' שזאת תהיה המשמעות המعيشית של החתונם. יתרון שאילו היו מודעים לכל הפרטים הללו וכל ההתחדשות הללו - מעולם לא היו מתחתנים. הם לא חשבו להכניס את עצם לסדר יום כזה, הפגע בחופש הרצון שלהם ומונע מהם להיות אדונים לעצם ולעשות דבריהם שהיו חפציהם לעשות. לאחר החתונה מתברר פתאום - לכארה - שהחלום היפה שככל אחד מבני הזוג חלם עליו מתגמד ומתקען.

ממילא אנחנו חווים וশואלים: אם כך הוא הדבר - מדוע בכלל זאת אנשים מתחתנים? מדוע הנטייה הטבעית של בני האדם היא להיכנס בקשרי הנישואין, אף לשם בכך? הרי לכארה הדבר נוגד את הנטייה הטבעית של האדם להיות אדם חופשי ולא משועבד?

ב. שוני מהותי בין האיש והאישה

קשייסי נוסף הקיימים בקשר שבין האיש והאישה נובע מההותי בינויהם. לכארה, באופן טבעי ונורמלי, אין שום סיבה שהאיש והאישה ירצו לשבת יחד זה לצד זו אפילו דקה אחת, כיוון שמעצם טבעם הם שונים זה מזו באופן מהותי. אלו הם שני טיפוסים בעלי אופי שונה וב窠מי התכונות שונים: את האיש מעניינים נושאים שבדרכו הטבעי אינם מעניינים כלל את האישה, וכן להיפך.

נתאר לעצמנו בעל שעמל קשות בישיבה במשך היום על סוגיה בגمرا, ובערב - כשהוא חזר הביתה - הוא ישב עם אשתו לארוחת ערב, שותים ביחד כוס קפה ורוצחים לדבר זה עם זה. על מה הם ישוחחו? מה יהיה נושא השיחחה היעליה על הדעת שהבעל ידבר אליה על הסוגיה שבה הוא עוסק? על מחלוקת אביה ורבה, על שיטות התוספות, הרשב"א והרייטב"א בסוגיה? ודאי שלא, זה לא מעניין אותן. נתאר לעצמנו איש עסקים החזר הביתה, על מה הוא ישוחח עם אשתו? על כל ענייני המסחר שעברו עליו באותו היום? בדרך כלל, דברים אלו לא כל כך מעניינים את אשתו. במקום זאת, הוא צריך לדבר עמה על מה שהיא עשתה, על איך שעבד עלייה היום ועל הדברים השיעיכים לעולם והמעניינים אותה. אך פעמים רבות,

צורך להזכיר אוכל, לשמר על הילדים, לשחק איתם ועוד. גם כאשר הוא משוחח עם אשתו, כאמור, הוא אינו יכול לדבר אליה על החידושים שהתחדשו לו בסוגיה בוגרת בבית המדרש. על כן, הוא נאלץ לדבר אליה על דברים אחרים, על דברים שמשמעותם אותה. לכורה כל המציאות הוי ביטול תורה, אבל אין לו ברירה. הדברים יכולים להיות נכונים גם לגבי בעל שהוא, למשל, מהנדס מחשבים. לא תמיד הוא יכול לשבת ולשוחח עם אשתו על הבעיות שהתגלו בפרוייקטים שונים בעבודתו. האישה כלל אינה מבינה זהה, ולא תוכל להיכנס אליו לדין בכל הפרטים משמעותיים אותו. גם הוא, בLIGHT ברירה, נאלץ לדבר על דברים אחרים. וכך גם ביחס לנושאי השיחה המעניינים את האישה - פעמים רבות הם לא מעוניינים את הבעל. האילוצים קיימים גם בתחוםים נוספים בחו"ל הבינלאומי: בן- הזוג היה רוצח לעשות דבר מסוים, אבל מתוך התחשבות שנייה, הוא נאלץ לעשות דבר אחר.

מילא, יש מקום לשאול שאלהגדולה: האם בניין הבית הוא רק בדייעך? האם כל המציאות הזאת, של נישואין ושל קשר בין האיש לאישה, היא תוצאה של אלוז, ובאמת אין בה ערך אמיתי, לכתילה או שהוא בבניין הבית יש ערך אידיאלי לכתילה, וכל מה שנראה כאילוז - למעשה אינו כזה, אלא דוקא מתוך קשר לנישואין הולכת ונבנית מדרגה חדשה, קומה חדשה אמיתי ואידיאלית, אשר שופכת אור חדש על המציאות חינינו?

יש מקום לשאול שאלה זו גם מפני: האם מתוך המציאות המשותפים של איש ואישה יש שמהה? כאשר אנחנו שואלים שאלה זו, אין כוונתנו לשאול האם בני הזוג רוקדים ושםחים ביחד. שאלתנו היא, האם מתוך החיים, מתוך הקשר הפשטן שבין האיש והאישה ובתוך שגרת החיים, יכולה להיות סימפטיה עדינה, טבעית ונורמלית? האם, למשל, בעצם הישיבה עם בן- הזוג ובעצם השיחה עמו קיימת סימפטיה, נעימות ואהבה שחולכת ונבנית; או שהוא כל המציאות הוי היא מאולצת ואין בה נעימות אמיתית ונורמליות טבעית ובריאה?

ישנה גישה האומרת שאכן, כאשר זוג מתחנן, אין אפשרות שרצונותו ישאיותי של כל אחד מבני הזוג יתمالאו בשלמותם. لكن כל אחד חייב להתאפשר על דברים מסוימים ולוותר על כל מיני רצונות ושהיפות שהיו לו, כדי שהזוגיות תוכל

האישה נדחפת להתקשרות דוקא עם האיש. ישנו דחוף פנימי عمוק ורצון גדול וחזק אצל האיש והאישה, להתקשר ולהתאחד ביחד. כך אמרת זאת התורה: "לא טוב להיות האדם לבדו, אעשה לו צור נגדו" (בראשית ב', י). יסוד הקשר בין איש לאישה בניו על האמת הוו, שלא טוב להיות האדם לבדו.

אם כן, צריך ביאור: מה יסודו של הדחוף המחבר דוקא איש ואישה? מהי משמעותו? מדוע האדם אינו יכול להסתפק בחזים חברתיים בלבד איש?

שאלות אלה נשאלו על ידי גולי חכמי אומות העולם במשך הדורות. פילוסופים ופסיכולוגים רבים ניסו להבין את סוד הקשר שבין האיש לאישה ולברר את משמעותו וענינו. זה אומר בכך זה אומר בכך - אבל قولם לא הגיעו לתשובה האמיתית.

חול אומרים: "אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים - תאמין... יש תורה בגוים - אל תאמן" (איכה-רבba ב', י). חכמה רבה ישנה באומות העולם, ואנו מצוים ללמידה ממנה וAINENO מוללים בה כלל וכלל⁴, אבל תורה - אין בגוים. הסתכלות על החיים ועל המציאות מתוך אמונה, מתוך תורה, היכולת לראות כיצד מציאות החיים נובעת ממקור אחדותי, אלוקי, והכישرون לחוות את החיים לאור האמת הוו - כל אלה אינן שייכות לאומות העולם אלא לעם ישראל בלבד. לכן אנו רוצחים ללמידה כיצד מתבוננים על האהבה ועל הקשר שבין האיש לבין מבטה של תורה.

בין הבית כערך 'לכתילה'

עלב העובדה שהאיש והאישה הם שני טיפוסים שונים, בעלי תחומי התענינות שונים וב窠י אופי שונים, אך כאשר הם מתחננים נוצרת לעיתים מציאות קצרה משתנה. נחוור לדוגמא שהבאו לנו לעיל: בחור ישיבה שיזבב ועובד כל היום בתורה, בדברים רוחניים, נאלץ לאחר החתונה להתעסק בדברים נוספים - לפעם הוא

⁴ עיין בספר לאמנות-עתנו ח'ג, עמ' קנד-קנה.

המגמה האלוקית האחדותית

הסתכלות הפשטוה והשתחית רואה את העולם בצורה מפורצת, כאוסף של פרטים שאין שום קשר מהותי ביניהם. מתוך מבט זה, אין קשר מהותי בין אדם ובין דור זה לדור אחר. כל אדם נתפס כיצור עצמאי העומד לעצמו וושאך רק ל'מיושם עצמי' ולהגשה הרצונאות והאנטרכיסם הפרטיים שלו.

עם ישראל מחדשיה זו אינה נכונה. כאשר אנחנו אומרים "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" (דברים ז, ז), אין כוונתנו רק לכך שיש ה' אחד בשםים - את האמת הקיימת היום כולם יודעים, וגם הגויים ברובם מאמינים שיש אלוהים אחד; אלא הכוונה היא, כמו שאנו אומרים בתפילה: "אתה הוא אלוהינו בשםים ובארץ"⁶ - עם ישראל מחדש שמקור האחדות האלוקית מופיעה בעולם שאיפה אחדותית, ומהווה את הנקודה היותר-עצמית של האנושות כולה. שאיפה זו היא מוסרית, טהורה, אצילית ועמוקה, ועומדת בבסיס קיומו. העולם כולו והאנושות כולה אינם אסף של פרטימ המנותקים זה מהו, אלא העולם כולו הוא גוף אחד, אורגניזם אחד, שביסודותיו קיימת נשמה אלוקית, שאיפה מוסרית טהורה ואצילית מאוד המהיה אותו⁷.

כדי להבין יותר את הדבר, נשתמש במקרה: העין היא איבר משוכלן מאוד, הרבה יותר מכל מצלמה או מכל מכשיר אופטי אחר. אבל אם ינתחו אדם, יוציאו את עיניו בשלמותה וישימו אותה על דלת של בית או על קיר - היא לא תחפור להיות עין אלקטרוניונית או מצלמה. אך גם האוזן, על אף שהיא איבר משוכלן ביותר, אם יוציאו אותה מן הגוף - היא לא תוכל לשמש כמכשיר האזנה. מדוע הדבר כך? הרי העין והאוזן הם איברים משוכללים ביותר, לא פחות מכל מצלמה או מכל מכשיר השמאלי

להתקיים. אבל אנחנו יודעים שהקב"ה לא ברא את העולם כעלם של 'אין ברייה', כעלם של 'בדיעבד', אלא העולם שלנו הוא עולם של 'לכתחילה'. ועוד, אם באמת חיי הנישואין בניוים על אלוזים, פשורות וויתורים - ממשמעת הדבר שלא יכולה להיות באמת שמה וסימפתיה בחיי הנישואין, כיון שכאשר האדם חי את החיים בהרגשה של 'בדיעבד', של 'אין ברייה', של אלוזים ופשורות - החיים אינם יכולים למלא אותו. במצבות כזו לא יכולה להיות שמחה בראיה, טבעית ופשטוה שמנינה את הלב.

כאן, כיון שהקב"ה ברא את העולם באופן הווה דודוקא, שייבנו בו בתים, שאיש ואישה יתחננו ויתקשרו זה עם זו, יש מקום להבין ולברר מתוך אורה של תורה יסודות עמוקים ויסודיים, שב邹ורת ה' יתנו לנו הסתכלות חדשה על כל חינו בכל על הנישואין בפרט, ויאירו לנו אותם באור חדש.

מ谈起ך יתבادر לנו בעזרת ה' מהו ערך בנין הבית בישראל לכתילה; איך בתוך מציאות החיים של איש ואישה יכולים להופיע שמחה, נעימות וקשר של אהבה עמוקה הולכת ונבנית; וכייד הבראה זו שכרא הקב"ה, של איש ואישה, יוצרת בנו מדרגת חיים חדשה, שלא רק אינה מצמצמת וחונקת את האדם, אלא להיפך מוציאת אל הפועל את ערכו ואת עצמותו בצוותה היותר שלמה ואמיתית.

מ谈起ך הבנת יסוד קשר הנישואין שבין איש לאשתו, נבואר בעזרת ה' לאחר מכון מהי הדרך לבניית הקשר, וכייד אנו יכולים להוציא אותו אל הפועל בתחום החיים ממש⁵.

⁶ פירות בתפילה שחרית לימים גוראים. וכן בהגדה של פסח בפיוט 'אחד מי יודע': "אחד אלוהינו שבשםינו ובארץ".

⁷ עיין באורות, אורות-התהיה פ"א, עמי מה: "הבנייה היותר שלמה ומתחקה של דעת הא-להות היא הכרת החיש הא-להוי אל העולם הכללי ועל כל פרט ופרט מפרטיו, החמורים וההורנים, יחש הנשמה... אל הגוף".

⁵ היסודות שבהם עוסק בעזרת ה' אינם שייכים רק לאהבה וקשר שבין האיש לארה, אלא הם יסוד להבנת מערכות החיים כולם. עם זאת, הם מופיעים באופן מולט ומגוון ביחס לקשר שבין איש ואישה. במאמר זה לא נעסוק בפרטן בעיות המתעוררות לפעמים בחיי הנישואין. אנו נעסוק בדברים כפי שהם ראויים להיות לכתילה, והאמת היא שמדובר ביסוד הדברים - בעיות רבות נפרחות ממי לאוין עד צורך לעסוק בהן.

וגורם לנו שלא נועוף בשמיים. כוח זה - הוא שגורם לתפוח ליפול מן העץ, והוא אשר מחזק את השימוש ואת שאר מערכות המציאות במקומן.

צריך להציג שיקומו של הכוח הכללי, כוח המשיכה, איינו הופך את המציאות לחדר גוניות. הוא איינו מזמן את הכוחות ויחונק' אותם, אלא להיפך: כוח כללי זה מופיע ופועל על כל פרט ופרט המציאות המיציאות לפני המינון החדשנו לנו. אם אותו כוח היה מעט יותר חזק - לא היינו יכולים להרים רגל מעל פני האדמה, ואילו היה אותו כוח חלש מדי - היינו מרוחפים כאן בארץ כמו אסטרונואוטים בחלל.

כשם שיש כוח משיכה פיזיקלי המשפיע ופועל על כל הקיימים במציאות, כך ביסוד המציאות עומד אידיאל אלקי, כוח אלוקי כללי, טהור ואצילי, המחייב אותה וקובע את גדריה ואת ערכיה. האידיאל האלקי הכללי הזה מטביע בתוכנו תוכנות חיים של שאיפה אחדותית חיים. וזה הדחף היוטר-עמוק, היוטר-חזק והיוטר-דומיננטי בחינו.

כדי לקרב יותר את הדברים אל השכל, נשתמש בדוגמה נוספת של כוח כללי הקיים בעולם.

עד לפני מספר שנים, אם היינו רואים אדם היושב ברכב ומדבר אל עצמו - היינו חושבים שהוא שותה. היום, כאשר אנחנו רואים זאת - אנו מבינים שאדם זה מדבר ב'דיבורית' עם אדם אחר. קיימת היום בעולם שלנו מציאות פלאית המקשרת בין אנשים, ואדם יכול לדבר עם אדם אחר הנמצא בקצתו השני של העולם. כיצד ניתן דבר כזה? הדבר אפשרי מכיוון שישנו מרכז תקשורת כללי, מרכז קליטה ושידור, אליו מוחברים מכשירי הטלפון שבידינו. כאשר יש לנו קליטה ותיבור אל אותו מרכז המתבר אותו לכל העולם - אנו יכולים לדבר עם מישחו המחבר גם הוא לאותו מרכזו. לאמיתו של דבר, גם שני אנשים הנמצאים במרחק מטרים ספורים זה מזה מרכזו בטלפון הנייד - לא הקربה הפיזית היא המאפשרת להם לדבר ביניהם, אלא החיבור שלהם לאותו מרכזו כללי.

גם בדוגמה זו, אנו מוצאים כוח כללי שאיןו מטשטש את הפרטים השונים, אינו מבלב ביניהם ואין חונק אותם. להיפך: דוקא מתחם המרכז הכללי מופיע כל פרט

אחר ואפללו יותר, ומהוזע אם כן הם יכולים 'לעבוד' מוחו לגוף האדם כמו מכנים אחרים?

דווקא בגלל שהאזור והען הם איברים כל כך טובים ומשוכלים, אין שום כוח פרטיו שיכול להפעיל אותם, ורק כאשר הם יונקים ומוחברים לכוח החיים הכללי שבגוףו האדם - הם חיים ומתפקדים. האיברים השונים שבגוףו האדם אינם עומדים כל אחד בפני עצמו, אלא יונקים את כוחם מן הנשמה, מכוח החיים הכללי הקיים באדם. האדם אינו הסך הכלול של איבריו, אלא יסודו בכוח החיים הכללי, האחדותי והאלוקי שבקרבו, שהוא המחבר את כל האיברים כולם באחדות אחת. אילו היינו לוקחים איברים אלו, מוחברים אותם ביחד ומנסים ליצור מהם אדם - כלל יותר היינו מקבלים בובנה.

איןנו יכולים להבין את משמעותו של כוח החיים שבאדם, אבל אנו יודעים שכאשר יש נשמה, כוח חיים אורגני-כלילי-חי, כל הגוף חי וכל האיברים השונים עומדים על מקום ומתקנים בצוורה מופלאה: העין רואה, האוזן שומעת וכל איבר ואיבר מתפרק בדיק בצוורה הרואה לו, בשיתוף פעולה מופלא עם כל האיברים האחרים. בלבד כוח חיים זה, שום כוח לא היה מתפרק ולא היה יוצא אל הפעול. הראה לכך היא שכאשר נשמת האדם יוצאה מגוףו, לא עליינו - הכל מתפרק. רק כאשר כוח החיים הכללי קיים - הכל חי ומair.

כמו גוף האדם, כך גם העולם כולו. עם ישראל חדש בעולם, שבתווך המציאות יש כוח חיים כללי, שהוא אלקי, אידיאלי, טהור ואצילי, והוא נשמת העולם כולו. כוח זה - הוא המעניק ערך ומשמעות לכל פרט המציאות ולכל כוחותיה, ואנתנו חיים כדי להיות כלים להבעתו ולהגשהתו של אותו כוח בנו ובਆישות כולה.

נביא ליסוד זה משל גוף: התפיסה המדעית הקדומה של האנושות הייתה שיש לנו משקל מצד עצמנו, שאנו עומדים או יושבים בכוחות עצמנו. עד שבא ניוטון וחידש חידוש גדול בתפיסה הפיזיקלית של העולם, חידוש המהווה שינוי גדול במחשבה המדעית בכלל. ניוטון בא ואמר שאף אחד איינו יושב, איינו עומד ואף איינו בעל משקל מצד עצמו, אלא ישנו כוח משיכה כללי, כוח פיזיקלי ממש, הפעול בעולם כולו ללא הרף בלא שאנו רואים אותו, שהוא אשר 'מבדיק' אותנו לכדור הארץ

כשוחץ' אומרים "שמו של מישיח", כוונתם דיא ל兆מה של המשיח, לאידיאל של המשיח⁹. "שמו של מישיח קדם לעולם" - פירוש הדבר ש兆מה המשיח קדמה לעולם, ומתחוץ המגמה הוו ולשם הופעה נברא העולם. مثل לאדם הרזינה לטעת עז לימון. הוא שותל באדמה שתיל של לימון, ממנו גודל הגוע, בתהיליך ארוך צומחים הענפים, מכל ענף צומחים עליים, ובסוףו של דבר יוצאה הפרי - הלימון. אפשר לומר שהוא ש"שמו של הלימון קדם לעז" -兆מת הלימון קדמה לעז. משמעות הדבר היא שהLimón אינו רק תוצאה סופית, מקרית, שהלכה והפתחה במשך גידולו של העז, אלא פרי הלימון עומד ביסוד כל נטיית העז. הוא המגמה של כל הפתחות והצמיחה מראשיתה ועד סופה.

כך גם כאשר אנו אומרים ש"מו של מישיח קדם לעולם", משמעות הדבר היא שביסוד העולם קיימת מגמה אלוקית טהורה ואצילתית שמתוכה העולם נברא. היא הדוחפת את כל העולם כולו ואת כל מהלכי ההיסטוריה כדי לגלוות ולהוציא אל הפועל, והוא זו שעתידה להופיע לעתיד לבוא בתיקונו השלם של העולם.

אם כן, המשיח לא יבוא ויתגלה רק לעתיד לבוא, אלא兆מת המשיח היא יסוד העולם. מתוכה נברא העולם, והמשיח שיתגלה בסופו של דבר יהיה הסיכון והחוצה אל הפעול של כל התהיליך הגדול והארוך, המתייחס בבריאות העולם ונמשך עד סוף כל הדורות כולם.

הופעת תכונות האחדות בתכונות האנושיות הטבעות

האידיאל האלוקי האחדותי העומד ביסוד העולם - הוא הטבעה היותר-עמוק של חינוך, ועל כן הוא מופיע גם בנטיות ובכוחות החיים הפוטיטים, הנורמליים והטבעיים. כוה זה מופיע בביטויים שונים ובהופעות שונות גם אצל הגויים, שכן כל בני האדם

⁹ מהר"ל, גבורות-ה, פ"ע עמי שכוב: "שמו של מישיח - רצונו לומר: עצם מגלת המשיח, מה שהוא מיהך מבין שאר הנבראים, מעלה המיותות לו - נקראשמו. כי השם הוא מורה על דבר המיהך בו מבין שאר המקיימים".

בגון המיהך זה, לפי הצורך המדויק שלו: לכל טלפון ניד יש קו מיהך, דרך התקשרות יהודית וחשבון מדויק.

ההבנה הכללית הזאת, שביסוד המציאות עומדים כוחות כליליים שמהווים מקבלים פרטניים רבים את ערכם ומקומם, כמו בדוגמאות השונות שהבאנו, היא חיזוש גדול שהתחדש בעולם הפיזיקלי ובתפיסה המחשבתית המדעית בכלל, ובעקבותיה התחדשו ההפוכות ויצירות גדולות ומהודשות בעולם המדעי-טכנולוגי. זו מהפכה מדעית אדירה, הנובעת מהסתכלות חדשה, כללית ואחדותית. אולם בכל הקשור לעולם האידיאי - העולם לא עבר את המהפכה הזאת. עד היום לא התחיל העולם המודרני לגעת, אפילו בקצת ציפורנו, במחפה הדריונית של האחדות האלוקית שם ישראל התחל לחדש בעולם מתוך ה גילוי האלוקי שהופיע לאברהם אבינו לפני אלפי שנים. עם ישראל מחדש שלעולם שלנו יש מגמה, אמת אלוקיות טהורה ואצילתית שמתוכה נברא העולם. הוא מטיבעה בעולמנו שאיפה אידיאלית אחדותית היה שהיא מהות הכל, והיא הדוחפת את ההיסטוריה כולה לבטא את אותה אמת אלוקית, את אותו אידיאל אלוקי, בחיים. הדוחף האלוקי הזה, המופיע בתוככי המציאות, הוא המענק ערך לחיינו. מתכו ובסבilo כדי לחיות, ובשבilo בשעת הצורך אנחנו מוכנים גם למסור את הנפש, כדי להופיע ולגלוות אותו במציאות.

"שמו של מישיח קדם לעולם"

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן: תורה, תשובה, וגן עדן, וגיהנום, וכסא הכהוב, ובית המקדש, ושם של משיח. (פסחים נד ע"א⁸) מהו "שמו של מישיח"? מה זה משנה מהו שמו של המשיח, אם קוראים לו ראובן או שמעון?

תוכנה נוספת המבטאת את הנטייה האחדותית האידיאלית שבאדם היא החיפוש אחר מוסר וצדקה, תוכנה זו קיימת באדם כיון שהוא ביסודו יוצר אידיאלי, יוצר שביסודותיו היו עומדות נטייה אחדותית כללית.

ישנן דוגמאות רבות נוספות ליסוד זה, שעל חלקן נעמוד בהמשך: הצורך של האדם בחים חברתיים, הדוחף שלו להתקשרות למציאות כללית, יכולתו להאריך פנים ולהחיקן, וכן עצם הקשר שבין האיש והאישה. תוכנות אלו, כפי שנבאר בהרחבה בהמשך, נובעות מתוך תוכנת האחדות העומדת ביסוד החיים האנושיים.

המעלה העולונה בהופעת נטיית האחדות

כפי שפתחנו ואמנו, כל הדוגמאות הללו מתייחסות לאנושות כולה, שכן בכל בני האדם מצוי באופן פנימי ונסתור תוכנת האחדות. אולם המעלונה ביותר של הופעת הנטייה האחדותית בעולם מופיעה ומתבררת על ידי עם ישראל, אשר מכרך ומוציא אל הפועל בחייו את האידיאל האחדותי הקיים בעולם, את הנטייה המוסרית, נטילת הקודש¹⁰. עם ישראל יש כישرون להיפגש עם נטיות החיים וכוחות החיים ולהיות אוחם על פי מקורם האלוקני, האחדותי, האצילי והטההור.

ענינו של עם ישראל מוגדר ע"י הנביא: "עם זו יצרתי לך, תהילתי יספרו" (ישעיה מג. כא). מה פירוש "תהילתי יספרו"? האם פירוש הדבר לספר סיפורים, להללו

¹⁰ אצל האדם מישראל מופיעה השיכות אל האחדות האלוקטיבית בצוותה העולונה ביותר. עם ישראל יש כישرون ויכולת לחזות את האחדות האלוקטיבית בחים ממש. ההבנה שהחמים כולם, המציאות כולן על פרטיה וכוחותיהם, שייכים אל מגמת הקודש העולינית, היכולת להתבונן על המציאות באופן היוטר-אחדותי היוטר-עמוק - היא תוכנה מיוחדת לעם ישראל. תוכנה זו מופיעה באופן היוטר-עליה בקדוש, אבל יש לה השלכות רחבות על כל תחומי החיים: וזה המלך הוא שכתב את ספר השירה היוטר-נסגב, ספר תהילים, שערזה ה' ודבר ב' ומלתו על לשוני" (שמואל ב' כ"ג, ב'); בצלאל בן אויר עשה את הכלים לשיכבה באותו מקום. לכן בעם ישראל בשער כל הדורות צמח גאנז עולם, לא רק בתורה אלא גם בשאר מקומות הארץ (אם כי לפחות היו רשותם) - במדועם, באמנותו ועזה. הסבה להופעה זו אנחנו רק.Q. גבורה, אלא העודכה שאთם גאנזים זו יהודים, וכן נספה על השכל המבריק והכשרון והגדול היהתה להם נטייה פנימית ישראלית. צירוף שני אלו מעניק אפשרות להתבונן על המציאות באופן חבר,

שייכים באופן פנימי ונספה לתוכנת האחדות, ועל כן היא מתגללה בהם בנטיות החיים הפשוטות והטבעיות ובפסיכולוגיה האנושית.

כך, למשל, אחת מהתכונות האנושיות היא אהבת היופי והאסתטיקה. בני אדם נתונים מראית צירור יפה, נוף יפה או משמעית מוסיקה יפה, ויש שמוכנים להשקיע סכומי כסף גדולים כדי לרכוש יצירה אמנות מיוחדת, תוכנה שלא מצאו אצלם שאר בעלי החיים. מדוע דברים יפים גורמים לנו הנאה? מדוע קיימת בנו משיכה אל היופי ואילו אצלם שאר בעלי החיים היא אינה קיימת?

עם הדבר הזה שהיופי נובע מההרמוניה בין הפרטים השונים. פגישה עם מציאות שיש בה פרטים רבים ושונים המתאחדים לכל הרמוני גורמת לנו סיפוק והנאה. הנאה זו נובעת מכך שהנטילה היוטר-עמוקה והיוטר-יסודית בנפשו של האדם היא נטית האחדות.

ביטוי נוסף לתוכנה האחדותית הקיימת באנושות הוא היכולת לדבר. הדיבור אינו דבר פשוט ומובן מאליו. זהו חידוש גדול המופיע אך ורק אצל בני האדם. בעלי החיים יכולים לכל היוטר להשמיע קולות או הברות בוזוזות, אך לא לחבר ביניהם ולדבר. כדי לדבר, יש צורך לחבר כמה הברות ולהוחפן לדבר אחדותי, הרמוני. רק בני האדם ניחנו בתוכנה העמוקה והאלוקטיבית فهو של גולי ההרמוניה והאחדות במציאות.

זהו גם הסיבה לכך שבני האדם יכולים לספר ולהסביר חשבונות. יכולות זו יסודה בחיבור של דברים יחד, בהבנה כללית, דבר שאינו נמצא כלל במערכות המושגים של שאר בעלי החיים.

ביטוי נוסף, נעליה יותר, למוגמה האחדותית האידיאלית המופיעה בתוכנות נפשו של האדם היא העבודה שאנו מוחפשים משמעות להינו ולמעשינו. אחד הביטויים לתוכנה זו הוא שהוא אינו יכול לשכט במקום אחד בלבד עיסוק, בלי שיש תכלית לישיבה באותו מקום. אי-השקט התמידי נובע מכך שביסודו חי האדם קיימת מטרה, למוגמה אחדותית הדוחפת אותו ולא נותנת לו מנוח. אדם שאין לו מטרה ושאיפה בחיו - יכול להשתגע.

עצם ההפעה של עם ישראל בעולם - היא עצמה סיפור תחילת ה', כיוון שמדובר
ה חיים של עם ישראל מתרבר שהמציאות שלנו נובעת ממקור אziel, ומוגלה
השורש האמתי, העדין והעמוק הטמון במציאות החיים שלנו ושל העולם כולו.

זוהי עבודה חיינו. על ידי לימוד התורה וקיים כל מצוותיה, علينا להאר את
המציאות, לחבר את כל כוחות החיים אל מקור האלקי, האחדותי. כאשר כל
המציאות חייה ומופיעה מתוך האידיאל הפנימי העומד ביסודה - המציאות יכולה
מאירה באור חדש. מתוך האור הפנימי, מתוך האצילות הפנימית, מהמקור האלקי,
האחדותי והאינטנסיבי - כל כוחות החיים מוארים ומקבלים מרץ וגבורת, עוז ועוצמה
פנימית.

תבונת האהבה – ביטוי למגמה האחדותית

כפי שהזכרנו, השאיפה לאחדות היא אחת מהתכונות הטבעיות של האדם, וכיימת
בפסיכולוגיה הפשטה שלו. אחת התכונות שבאה מופיעה הנטייה האחדותית היא
תבונת האהבה. עמוק מעט בבירור התבונה זו, ומtower העיסוק בה נחזר ונבואר בעורת
ה' את יסוד הקשר שבין האיש לאישה.

לכוארה, רגש האהבה הוא אחד הדברים המשונים ביותר בעולם. האדם יכול לחוש
אהבה כלפי מישהו אחר, כלפי מציאות שהיא חיצונית לו. האדם חש רגש זה כלפי
اشתו, כלפי ילדיו וחבריו, וההרגשה הזאת מלאת אותו בעונג ושמחה, ברוממות
ובנوعם גדול. הרגשה זו היא הרגה מעבר להנאה סתמית שאדם נהנה منها - היא
הדבר היקר ביותר לאדם, ובשבילו הוא מוכן לעשות הרבה דברים. היא הקניין
הנפשי הגדול ביותר שקיים בעולם¹⁴.

מדוע אהבה לאחר כל כך יקרה לאדם? מה היא נותנת לו? מה עוד, שאהבה זו אינה
סתם הנאה, אלא הנאה המלאת את האדם באושר ובשמחה. מה כל כך משמה

ולשבח את ה', ולומר עד כמה הוא גדול וחזק? הרי סיפורים כאלה גם הגויים יודעים
לספר: לשם מה צריך יצירה אלוקית מיוחדת של עם מיוחד שיכל לספר את תחילת
ה' בעולם?

אכן, להלל ולשבח את האלוקים הנמצא בשםיהם, לומר שהוא גדול, אדיר וחזק - זה
כל מאד, ואת זה גם אומות העולם יודעות לעשות; אבל אמרה כזו אינה מקרבת
את האדם לאלוקים, אינה מרוממת ומטהרת אותו ואינה הופכת אותו לאדם מוסרי,
אziel וטויר יותר. בשם האמירה הזה אפשר גם לרצוח ולעשות את המעשים היותר-
שפליים עלי אדמות.

לעומת זאת, הקרייה של עם ישראל בשם ה', סיפור תחילתו בעולם, אינה דיבור
בעלים. הרב מסביר *ש'יתהיל'* היא משלון להאריך¹¹, כמו "אור כי קהל" (איוב ל'יא,
ס). עם ישראל נוצר כדי להאריך את אור ה' בעולם. משמעות הדבר היא שלעם
ישראל יש את הכישرون לחיות בחיי את המדרגה הא-להונית, את האידיאלים
האלוקיים¹². יש לו את הכישرون להבין ולברר כיצד החיים עצם - תכונות, כוחות
ורגשות החיים כולם - יסודם באחדות האלוקית, באידיאל האלקי המוסרי והטויר
העומד בסיסו העולמי. מתוך ההבנה הזו, עם ישראל מצליח לחיות את החיים ממש,
חיי הכלל והפרט, מתוך אותה מדרגה אלוקית.

עם ישראל הוא עם שכל רצון החיים שלו - המוטיבציה לחיות ולבנות את חיי
הלאומיים - אינו נובע מתוך רצון פרטני, מתוך רצון לחיות את החיים בצורה
החיצונית שלולם כלל עם ולשון. עם ישראל מתחילה את חייו הלאומיים מתוך הכרה
בק' שהוא חי כדי להיות כלי לאידיאל האziel וטויר שבמציאות - עם שלם,
כהווית-הדים שלמה החיים ככל-כללה מתוך המטרה והשאיפה הזאת¹³.

11. עלת-ראיה ח'א עמ' קגב, קצ'ה ח'ב עמ' סב; עין-אה שכת ח'א עמ' 80.

12. עין במאמר דעת-אלוקים, אור היקר עמ' קלט: "תשועת אל-הדים אינה קרויה כי אם לפי אותה הרוממות המוסרית שתטיב הקרייה בשם באותם, בגיןו ובעצמאותו", וש' עוד דרבנן להרחב בדבר זה.

13. עין אורות, אורות-ישראל א, ה [עמ' קלט]; וכן בחוברת "פסח - על שם מה" של הרב בליכר שליט"א,
עמ' 12-15, שם מבואר טסוד והברחתה.

האהבה לחולתו העצמית. מחוק ההבנה הוו, באמת תוכנת האהבה אינה מובנת, ולא מובן מהו מקורה ומדוע האדם מתמלא ממנה כל-כך.

אולס כאשר אנו מבינים שמקור האחדות האלוקית קיימת בסוד החיים שלנו תוכנה אחדותית היה, אצילת ומארה, ושהתוכנה הזאת היא בעלת ערך עצמי, היא הדבר היכי יפה והיכי אמיתי שקיים באדם - ההבנה הזאת נוכחת בנו מדרגת חיים חדשה. אנו מבינים שהאדם ביסודותינו אינו יצור פרט-אגואיסטי, אלא להיפך: יצור אידיאלי-כללי. הוא שיך לאחדות גדולה, למגמה טהורה ואצילתית מאוד, שהוא אוטו ודוחפת את כל כוחות היו לגודול ולצמוח. על כן, הדוף היוטר אמיתי, עמוק וחזק הקים באדם הוא דוקא הדף להיוות שיך לדבר כללי ואחדותי. דף זה - הוא שגורם לאדם לאחוב את השני ולרצות להתחדד אותו.

כשהאדם חי מתוך הבנה כזו, ממילא הוא חי את חייו מתוך טהרה, מסירות ועוצמה פנימית. כל חייו מקבלים משמעות חדשה: לפטע הוא מוציא אל הפעול את ערך חייו האמיתיים כאדם; לפטע הוא באמת חי. הערך האמיתי של האדם הוא בחיים האלוקיים הטמונה בו - בקדושה האלוקית, שהיא הטבע היוטר- אמיתי של חינוך, דברי הגمراה במסכת תענית: "לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעץ, שנאמר: 'בקרכך קדוש'" (תענית יא ע"א-ע"ב).

מתוך הבנה זו, מבואר מדוע האדם מתרגל הרגשת עונג ושמחה כאשר הוא מתחבר עם אנשים אחרים, עם ילדיו, עם חבריו ובאופן מיוחד עם אשטו, וכן כאשר הוא מתחבר לדברים כליליים ומשתיך אליהם. תוכנת האחדות היא התכוונה הטבעית ביוטר באדם, והוא היסוד הדוחף את כל רצונותיו, שאיפותיו ומעשייו. על כן, כאשר הוא מבטא בחיו את הנטיה האחדותית הזאת, הוא מוציא אל הפעול את הנטייה היכי עצמית שלו, וכן הוא מתרגל עונג ושמחה. נטייה זו מתבטאת באופן מיוחד בין איש לאישה, כפי שנבאר בסמור, כיון שככל הקשר ביניהם נובע מתוכנת האחדות, וממילא כל ביטוי של אחדות בין בני הוגם מלא את לבם אהבה ושמחה עצומות.

עוד שאלה, מדוע האדם אינו חש את רגש האהבה ביחס לעצמו, ורק כלפי זולתו הוא חש רגש זה בעוצמה גדולה. טעם הדבר הוא שאצל האדם עצמו - האחדות קיימת כבר בפועל; הוא כבר מחובר ומאוחד עם עצמו, הוא אורגנים אחד שככל

ומורם את האדם, הרי לכאהוה אין באהבה זו שום דבר שהאדם באמת נהגה ממנו? מודיע אהבה לאדם אחר כל כך משמהו אותו, הרי הוא אינו מקבל ממנו דבר?

יש לשים לב לנוקזה נוספת: אדם נורמלי אינו מרגיש ואני יכול להרגיש רגש של אהבה כלפי עצמו. אמנם אנחנו יודעים שהאדם בן אהוב את עצמו, שהרי כתוב "ואהבת לרעך כמוך" (יירא י"ח, ט), וגם במצבות אנחנו מוצאים דוגמא לכך: כאשר האדם נמצא במקום סכנתה, הוא רוצה להציל את עצמו ראשון. אבל אחרי הכל - את רגש אהבה האדם אינו חש כלפי עצמו. הוא אינו חש רצון לחבק ולנסח את עצמו. מודיע עצמו האדם אין חש אהבה, ואילו כלפי אדם אחר הוא חש רגש של אהבה המלא אותו שמהה ורוממות? איזה הסבר יש לכך שהאדם יכול כל-כך ליהנות, להרגיש הרגשות כל-כך נעלות ולהתملא בעונג כל-כך גודל מהיותו קשור למשהו או למשהו?

יש לשאל שאלת זו במיחוד ביחס לאהבה שבין איש לאישה. רגש אהבה בין איש לאישה הוא רגש חזק מאוד, עד כדי כך שהרמב"ם מדמה את אהבת האדם לקב"ה לאהבת איש ואישה:

וכיצד היא אהבה הרояיה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתרה עזה מאוד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד, ככלו חוליה חוליה אהבה, שאין דעתו פנוי מהאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו, בין בשעה שהוא אוכל ושותה - יתר מה תהיה אהבת ה' בלב אהובי...
(היל' תשובה י, ג)

מדוע רגש אהבה בין איש לאישה הוא רגש כל-כך חזק? ממה האדם כל-כך מתחמל? מה כל-כך משמה בקשר זה, שבין איש ואישה?

מתוך היסודות שהנחנו לעיל, נוכל לבאר בעורות ה' את הדברים. התפיסה החיזונית, המkipה את רוב רוחה של האנושות, סוכרת שהעולם שלנו הוא עולם פרט, פירודין, עולם שבו כל פרט עומד לעצמו וכל אחד הוא מרכז לעצמו. כיון שכך, גם הקשר עם הזולת הוא ורבה פעמים קשר חיזוני, תועלתי. גם כאשר האחד אהוב את השני - הוא אהוב אותו מפני שהוא שווה שטוב לו ונחמד לו. בעצם, האדם משתמש בתכוונת

חו"ל מלמדים אותנו שהשכינה - אותה תכונה אחדותית כללית השורה באומה כולה מופיעה ומתגלה באופן חמשתי ומרוכז בקשר שבין האיש לבין האישה. כך נאמר בגמרה: "ארבעים יום קודם יצירת הولد, בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני" סוטה ב ע"א). משמעות הדברים היא שהקשר בין האיש לבין האישה והיכלות להתחבר ולהתאחד אינם מתחילה מהם, מהתאמנה חיזונית הקיימת ביניהם, אלא הם נובעים מהשאיפה האלוקית האחדותית החיה בקרבם ודוחפת אותם להתאחד זה עם זו. "שכינה בינהך" - השכינה היא זו המחברת ביניהם; אותה תכונה אחדותית שאוותה האיש והאישה נושאים בתוכם, היא זו אשר דוחפת אותם להתאחד והוא זו שמביאת אותם להתחנן. ללא אחדות פנימית זו, לא היה נוצר קשר אמיתי. לא הדיטה אהבה אמיתית בעולם.

בחר הקב"ה ליצור בעולם יצירה מיוחדת - איש ואישה - שבה מופיעה האחדות האלוקית, האידיאלית העומדת ביסוד החיים כולם, בצורה מרכזת ותמציתית. מתוך כוח האחדות, מופיעים לב האיש והאישה שאיפת ההתאחדות וריגש האהבה, גולדים המתהף ומרצנו להמתבב, להתחדש ולגנות בניין חיים משותף.

ההאזרחיים מנו בקרים אל הופיעם בחיים ממש. העמדת ביסודות חינינו. אשרי האיש והאישה שיכולים להוציאו את הכוח הטהור, העדין כבוח האהבה, שכ-כלו ביטוי לאזידיאל האלוקי, לחכונה האידיאלית והטוהר אשרינו שבתוכנו חי וקיים כוח כל-כך עדין וכל-כך נפלא המחבר בין שני אנשים,

גישה אונן – חיבור האדם למצוינות כללית

לפי דברינו מובן מדוע הדחף להתחבר ולכנות משפה גובר על כל רצון פרטיאגואיסטי לחופש מדומה. הנטייה האחדותית-האידיאלית-המוסרית העומדת ביסוד חיינו מולידה בנו דחף אמיתי להתחאחד ולהשתירך למציאות כללית ואחדותית יותר, לא לבטא את ה'אני' בנפרד. אדרבה, הביטוי האמתי של ה'אני' הוא דוקא מתרחשתיכות למציאות אחדותית- כללית; השתייכות זו היא ה'אני' האמתי של האדם.

כחוותויו, איבריו ורגשותיו מחוברים יחד באחדות אחת. על כן, האדם אינו יכול להרגיש את רגש האהבה ביחס לעצמו. לעומת זאת, כלפי הזולות המרוחק ממנו מרגיש האדם בכל רגע מחדש את הרצון ואת הדחף להתקאה, ולכן הוא יכול להרגיש את השמחה, את העונג ואת הנעם שבתאחדות היצואת אל הפועל.

שכינה בינויהם

מתחום הבנה זו, יש מקום להבין את יסוד הקשר והאהבה בין איש ואישה באור חדש. חז"ל אומרם: "איש וואה צו - שכינה בינוין" (סוטה ז ע"א), ודבריהם צריכים ביאור: אנחנו רגילים לשמעו שכינה שורה בבית המקדש, שכינה שורה על כל שדראל, כמו שכתב יחזקאל בתורת בני ישראל" (שמות כ"ט, מה), אך מה פירוש הזרב שכינה שורה בין האיש לאישה?

עוד יש להזכיר, מה פירוש הדבר שכינה שורה "ביק" האיש לאישה? לכאהה צריך היה להיות כתוב שהשכינה שורה בתוכם?

אוור השכינה הוא כניסה לארץ ישראל, האידיאל הישראלי, השורה באומה כולה העשוה אותה לחטיבה אחת בכל דורותיה.

אורות ישראל א', ח¹⁵

זהקב"ה מתגלה בעולם בתוכנו. האמת האלוקית - האידיאל האלוקי - מתגלה ומופיע בעולם בכלל-ישראל. השכינה היא התכוונה הכללית, כוח החיים האחדותי הקיים בכלל-ישראל. והשראת שכינה - משמעותה הדפעת אותה תכוונה אחדותית במצוות החיים של כלל-ישראל. הופעת כל כוחות החיים, כל פרטיה החיים, השאייפות והרצונות قولם, מתחן אותה תכוונה אלוקית, אחדותית, טהורה ואצילית.

¹⁵ ועיין בשיחות הרב צבי-יהודה על ספר אורות, עמ' 196-204, שם מבוארת פסקה זו.

"אשר ברא שzon ושמחה"

מתוך כך נבין בעורת ה' את פירושה של הברכה שאנו מברכים בשבע הברכות: "אשר ברא שzon ושמחה, חתן וכלה, גילה, רינה, דיצה ותדווה, אהבה ואחותה, ושלום ורעות". מודיע נאמר הפועל 'ברא' על דברים אלו? מה פירוש הדבר שהקב"ה ברא שzon ושמחה, חתן וכלה וכו'?

אכן, כל הדברים הללו הם ממש בראה אלוקית. מצד הטבע הפשוט של העולם, שבכל נבראה נראה כיצד פרטיו לעצמו, לא הייתה מופיעה מציאות אמיתית של חתן וכלה. לא היו מופיעות "גילה, רינה, דיצה ותדווה" כאשר שני יצורים נפרדים היו נשאים לכל תיימם, ולא הייתה מתקימת ביניהם באמת "אהבה ואחותה ושלום ורעות". אחותות פנימית, הבוערת תDIR בין שני אנשים ומחברת אותם זה לזו עד מהה ועשרים שנה, יכולה להתקיים בעולם רק מתוך בראה אלוקית, אחותות אלוקית העומדת בסיסו כל הבריאה והאנושות כולה, בראה מיוחדת שהקב"ה מחדשת אותה תמיד, יום-יום, שעה-שעה ורגע-רגע. בראה זו - היא הגורמת לביטוי האחדות בין חלקו הבריאת השוניים, הנראים כלפי חוץ מפוזרים ורחוקים זה מזה, והוא העומדת ביסוד הקשר שבין האיש והאישה. מתוך הבריאת האלוקית הזאת, מתוך האחדות האלוקית העומדת ביסוד הקשר של האיש והאישה, כל הקשר ביניהם וכל מציאותם מתקיימים ערך חדש, מדרגה חדשה ורוממות גדולה, הטהורה והצדילת להיות כל' לביטוי ולהוציאה אל הפעול של התוכנה האחדותית, הטהורה והצדילת החיה בתוכם.

מתוך דברינו, יוכל להבין בעורת ה' מודיע מתחננים גם גויים, ולהבדיל - גם אנשים עם ישראל אשר אינם חיים בגלוי חיים אידיאליים. תוכנת ההתאחדות היא טבעיות לאדם, והיא מופיעה ומתגלחת כזיהוי היסודי של כל כוחות הייוו הטבעיים. לכן, כאשר בני האדם נפגשים עם ביטוייה השונים של תוכנה זו, יותר מאשר עם תוכנות האהבה להורים, לבן הזוג, לבנים וכד', הםחושבים שזהו היבנה אנושית, שאפשר להבין אותה ולדבר עליה במושגים אנושיים ופרטיים. אולם אי-היבנה ביחס ל истודה של תוכנות האהבה אינו משנה את האמת. אי-היבנה בדבר סוד

הזכרנו כבר את הדמיון לאיבר בגוף האדם. הדרך לביטוי העצמי של העין אינה באמצעות ניתוקה מהאורגנים הכלילי. אם תרצה העין להוציא עצמה אל הפהויל, לבטא ולמש את עצמה, באופן פרטני, בניתוח מכל הגוף - סופה להידלזל ולהתנוון. דזוקא ההתאחדות שלה עם האורגנים חי ושייכותה לחים הכליליים הזורמים בגוף - דזוקא הן הנוגנות לה מימד חדש וככללי, ודזוקא באופן זה יוצאת אל הפעול התוכנה והמיוחדות לה. וכך גם האדם: החיבור למציאות כללית ואחדותית הוא הנוגן לו מימד חדש, כללי ואיכותי יותר, והוא שמצויא אל הפעול את סגולותיו ותוכנותיו העצמיות בצורה נוספת-נסגבה.

זו מובן הדוחף העמוק והחזק הדוחף את האיש והאישה להתקשרות בלבד ולמש בחיקם את תוכנת האחדות. הפעם הראשונה בחיקם של האדם שבה הוא באמצעות יצור כל' היא בשעה שהוא נושא אישת ומתחילה להקים משפחה. עד החתונה האיש והאישה יכולים לדבר, להחשב ו אף לעסוק רבות בענייני הכלל, אבל הם לא כלליים באמת, כיון שככל דבר שהם מוחברים אליו - הם גם יכולים להתנתק ממנו. הפעם הראשונה שבה האדם מתחבר באמת למשחו כל' היא בחתונתה. איש ואישה נשואים מוחברים אחד עם השני בכל הווייהם, קשורים זה בזה ממש. אין אפשרות אחד מן הצדדים לומר לשני: 'שלום عليיכם, אני הולך עכšíי, רגע איננו קשוריהם אחד עם השני'. חי הנישואין הם קשר קבוע, מציאות קבועה שבה האיש והאישה קשורים זה בזה ממש בכל הווייהם.

כאשר האדם מתחנן, הוא אכן מביך את החופש שלו. הוא אינו הופך להיות משועבד במובן השילילי של המילה, אלא נהיה אדם כללי. הוא עליה שלב, ומגיע לדרגה עמוקה, שלמה וגדולה יותר ממה שהייתה קודם לכן, כפי שהזכר מבטוא בדבריו חז"ל: "כל שאין לו אשה - שרויל بلا טוביה, بلا עזר, بلا שמה, بلا ברכה, بلا כפרה... بلا שלום... بلا חיים... רבי חייא בר גמדי אמר: אִפְּאַנְנוּ אָדָם שֶׁלֶם" (בראשית-רבה י"י, ב). האישיות של כל אחד ואחד מבני הזוג יוצאה אל הפעול בצורה יותר שלמה ואמיתית דזוקא למציאות של חי נישואין. אין הכוונה שמייד כאשר האדם מתחנן מופיעה בו בפועל המורגה הוא בכת-אחת, אלא שמעתה בני הזוג שייכים למדרגה זו, ואوها הם צרכיהם להוציא אל הפעול בחיקם.

חשיבות גדולה לביטויים מעשיים של הקשר והאהבה בין בני הזוג, אך אלו אינם יסוד הקשר. יסוד בניית הבית בישראל מתחילה מהחיבור לדברים בעלי ערך: לתורה, לעם ישראל ולארץ ישראל. כאשר יש בבית שאיפות אידיאליות - הבית יותר בריא. אמר באופן ברור ובכל האתניות, שם הבעל י└ך ללמידה תורה בקביעות והאישה שעודה אותו לכך - ביןין הבית יהיה בbijia יותר, אף על פי שהבעל יימצא פחות זמין בבית. השולחן-ערוך קבוע שכל אדם חייב בתלמוד תורה, ואפילו בעל אישת ובנים חייב לקבוע לו זמן ללמידה תורה ביום ובלילה (יריד רמי', א). עוד פורסם השולחן-ערוך, שעת הלימוד צריכה להיות קבועה, "שלא יעבירנו אף אם הוא סבור להרוויח הרבה", וחרמ"א מוסיף שאף מי שאינו יודע ללמידה - י└ך לבית המדרש או למד מעט במה שהוא יודע (אייה קנייה, א). כאשר האדם קבוע עיתים לתורה, גם אם עת זו היא קטנה במעטה, ושם דבר בעולם - לפחות אונס גמור - לא מזוהו מקביעות זו, הוא מרמים את כל החיים למדרגה אחרת ונוטן להם איכות חדשה. הפעם זהה הופך להיות מרכזו החיים, הגראען, הלוז הפנימי, שכל התהים סובבים סביבו.

כאשר הבית בניו על יסוד שאיפות מוסריות אידיאליות, מקבל כל הבית איכות חדשה. כל שגרת החיים, השאיפה להמשך הדורות - כולה מופיעה מתוך האחדות האלוקית שביסוד חיינו. מילא, גם הקשר והאהבה שבין האיש לאישה, שיסודות אותה נתיה אהדותית, יקבלו איכות חדשה וילכו ויתחזקו בעוזרת ה'.

הקשר והחיבור שבין האיש לאישה אינו מבטל את העובדה שהכוהן האחורי קיים באדם, מהוות את התכוונה היוטר-בסיסית שלו, גורם לו לרצות להתאחד ולהשתיך לאנשים אחרים ודוחף אותו להתחנן. חוסר ההבנה הזה גורם לכך שהאדם יכול להיות את חייו ולהוציאו אל הפעול את כוחותיו באופן שאינו מתאים לגודל האמתי שלו ולמהות חייו הפנימית האמיתית: הוא יכול להיות את חייו בצורה פרטית, אף שבאמת הוא אדם כללי, אידיאליСП, שהיוו שייכים לרומים, לטהרה ולקדושה.

כדי להבין מהו היסוד האמתי של הדוחף האחורי הקיים בקרבו, כדי להבין שדחף זה קיים רק משומש לשיסוד חיינו הוא הנטיה האחדותית, האידיאלית והמוסרית המצוייה בקרבו - יש צורך בכישرون מיוחדי, כישرون שכאמור קיים רק בעם ישראל. כמו שיש צורך בכישرون מוסיקלי טבעי כדי 'להבין' במוסיקה ולהינות ממנה, כך גם בעניינו - רק עם ישראל יודע את הסוד הזה. רק הוא יכול להבין ולהיות, להופיע ולגונן' בעולם את המנגינה של האחדות האלוקית האידיאלית הקימת בסיסו העולמי.

עיסוק בדברים אידיאליים

מתוך ביאורנו, שהיסודות לבניין הבית ויסודות הקשר שבין האיש לאישה נובע מהתניות להאחדות המצוייה בסיסוד חיינו, שהוא כאמור鄙טוי של הנטיה האצילתית, האידיאלית והאלוקית החיים באדם - עליה יסוד חשוב: ככל שהבית ישאף וישתיך יותר לדברים אמיתיים, בעלי ערך ואידיאליים - גם האהבה והקשר שבין הזוג יהיו עמוקים וגדולים יותר. כאמור, האהבה אינה דבר אנושי הנבנה מאבני-בניין חיצוניים, אלא תוכנה רותנית אידיאלית הנובעת מהתוכנת האחדות האלוקית הקימת בסיסו העולמי. לכן, ככל שהבית יהיה שירק יותר לשאות גדולות, אידיאליות ואמיתיות - כך גם האהבה והקשר שבין האיש והאישה ילכו ויתחזקו ויתפתחו.

פעמים רבות חוזבים אנשים שהצלחת הזוגיות ובניין הבית מתחילה בדברים חיצוניים: שבני הזוג ישבו ביחד ביחד בלבד זמן רב יותר, ידברו יותר, יכלו יותר וכך. אמן יש